Homo Sapiens - Metamorfoze

Leko, Anja

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:257602

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

DIPLOMSKI RAD

Homo Sapiens- Metamorfoze

Anja Leko

Zagreb, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

NASTAVNIČKI ODSJEK

DIPLOMSKI RAD

Homo Sapiens- Metamorfoze

Studijski program: Diplomski sveučilišni studij likovna kultura, smjer: nastavnički

Predmet: Slikarstvo

Studentica: Anja Leko

MB: D-353/N

Mentor: red. prof. art. Ante Rašić

Zagreb, 2017.

Sadržaj:

1. Uvod.....1
2. Homo Sapiens- Metamorfoze.....2
3. Evolucija Homo Sapiensa.....12
4. Zaključak.....19
5. Popis literature.....20

1. Uvod

Animalistički motivi oduvijek su prisutni u likovnoj umjetnosti, od paleolitskih slika i skulptura, preko antičkih alegorija i srednjovjekovnih bestijarija, renesansnih simbola i modernih apstrahiranja životinjskih formi, sve do suvremenih prikaza bića koja nas okružuju. Čovjek je oduvijek usko povezan sa životinjama, od prapovijesti, kada je njegov opstanak ovisio o životinjama. U to vrijeme ljudi žive od životinja, jedu njihovo meso, oblače se u njihova krzna te koriste njihove kosti za izradu raznolikog oruđa i predmeta različitih namjena. S vremenom se taj odnos mijenjao, čovjek je materiju za navedene funkcije mogao priskrbiti iz drugih izvora, no međusobna povezanost ljudi i životinja nije se mijenjala. Umjetnike, znanstvenike i filozofe oduvijek su zanimale životinje te su ih imali potrebu proučavati. Animalistički motivi jedni su od prvih danas poznatih likovnih prikaza, što je logično, budući da su ljudi prikazivali ono što su vidjeli, što im je bilo poznato i zanimljivo. Najstariji radovi koje povijest umjetnosti proučava prikazuju upravo životinje, u špiljama u kojima su ljudi obitavali nalazi se mnoštvo različitih prikaza bića koja su ljudski rod oduvijek okruživala. Razni prikazi divljih životinja pokazuju koliko je prahistorijski čovjek pomno i sa zanimanjem promatrao različita bića. Ti prikazi, koji su do danas ostali sačuvani, još uvijek fasciniraju svojom snažnom energijom i spontanošću u prikazu. Takvo proučavanje životinja nastavit će se do danas. Moglo bi se reći da je čovjekovo bavljenje animalizmom zapravo problematiziranje života, kao i bavljenje ljudima, odnosno samima sobom[1]. Na kraju krajeva, ljudi, homo sapiensi, također su vrsta životinja te se kroz povijest, počevši od Aristotelovog djela *Historija životinja*, provlači pitanje koja je razlika između ljudi i životinja.

Životinje se, osim u likovnim umjetnostima, često pojavljuju u književnosti i dramskoj umjetnosti. Poput Gregora Samse, kojeg Kafka[2] transformira u kukca ili Orwellove[3] farme na kojoj životinje prolaze kroz iste probleme kao i tadašnje društvo, umjetnici često mijenjaju ljude životinjama kako bi karikirali problem ili ga prikazali iz drugačije perspektive. Dječje basne preko životinja uče djecu društvenim normama kao i crtići, u kojima su protagonisti uglavnom likovi životinja. U crtićima Hayaoa Mijazakia životinja uvijek ima dublje, simboličko značenje i povezana je duhovnim svijetom. Tradicija pridavanja životinjama

[1] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Rječnik simbola*, Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi, Kulturno-informativni centar, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2007., str. 912.
[2] Franz Kafka, *Preobrazba,* 1915.
[3] George Orwell, *Životinjska farma*, 1945.

božanskih karakteristika nastala je zbog čovjekove nemogućnosti potpunog shvaćanja tih bića, stoga im pridaje nadnaravne moći te pokušava razjasniti svijet koji ga okružuje. Možda sam i ja iz tog razloga posegnula za životinjskih motivom nesvjesno, kako bih si razjasnila neshvatljive stvari.

Proučavajući ljudsko ponašanje zanimalo me koliko je pojedinac vođen nagonima poput ostalih životinja, a koliko se odvaja od toga i donosi „racionalne“ odluke. Daniel Goldman u svojoj knjizi *Emocionalna inteligencija* opisuje niz događaja u kojima čovjekov razum zaslijepe vlastite emocije te reagira na način koji je izvan kontrole njegova razuma. Što nas toliko razlikuje od ostalih životinja, je li to razum? Što kada nam emocije potpuno zatome mogućnost racionalnog razmišljanja? Stavljajući hibridne likove u svakonevne situacije banializiram ljudsku svakodnevicu i otvaram prostor novim interpretacijama uobičajnog i normalnog. Cijeli taj proces u početku me jako zabavljao, a s vremenom mi je otvorio neke nove aspekte. Postalo mi je interesantno promatrati ljudsku interakciju, kako se odvija komunikacija, nekad dobra, a nekad loša. Čovjek komunicira s drugim bićima na mnogo razina, od govora tijela do same energije kojom zrači. Vrlo često stvari se ne mogu objasniti riječima već se mogu samo osjetiti. Tri životinje, pas, jelen i krava, međusobno komuniciraju, iako svaka govori drukčijim jezikom. Jelen priča, krava kritički sluša, a pas je jako zainteresiran i razmatra o jelenovim riječima. Svako biće jedinka je za sebe, svjetlosno stvorenje sa svojom materijalnom i duhovnom prirodom, ali žive i funkcioniraju zajedno, poput dijelova jednog još većeg organizma čiji su sastavni dijelovi. Ljudski život neodvojiv je od života ostalih životinja, kao ni od ostalih ljudi. Čovjek je društvena životinja kojemu je komunikacija potrebna i nužna.

2. Homo Sapiens- Metamorfoze

Homo sapiens- Metamorfoze, instalacija, 2017., skulpture od pleksiglasa, LED svjetla, mediapan; umjetnička knjiga; umjetna trava, umjetne biljke; promjenjive dimenzije

Rad se bavi proučavanjem čovjeka te njegovim raznim aspektima. Počelo je kao istraživanje ljudskog ponašanja, da bi na kraju došlo do pročišćenog prikaza bića. Rad se sastoji od tri nadnaravne skulpture i umjetničke knjige koja je sačinjena od kolaža. Skulpture, u formi poluljudskih-poluživotinjskih likova jelena, krave i psa, izrađene su od

transparentnog pleksiglasa koji provodi svjetlost. Takav način prikaza dematerijalizira likove koji izgledaju poput duhova. Umjetnička knjiga ima iste likove, ali prikazane u svakodnevnim, uobičajnim situacijama.

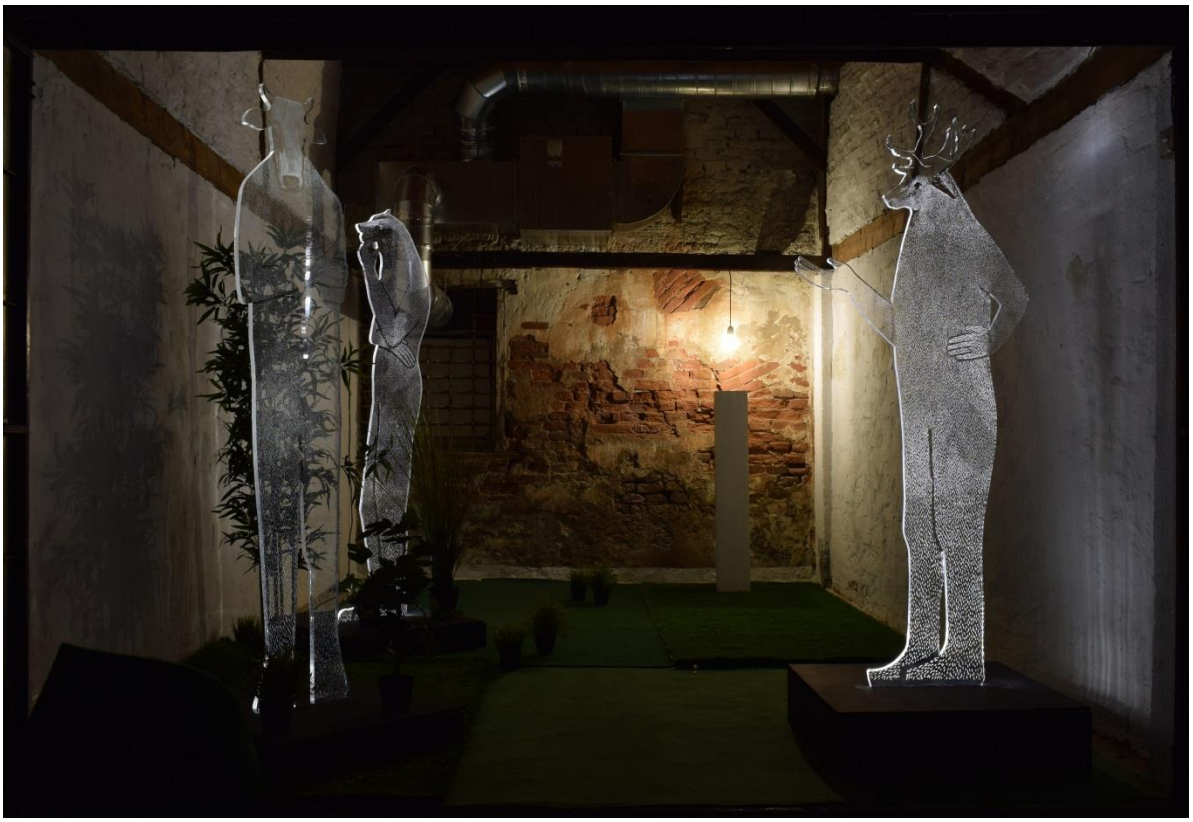
U radu *Homo Sapiens- Metamorfoze* prevladava ideja povratka prirodi, onom iskonskom, te proučavanje čovjeka i njegove uloge u svemiru. Povratak iskonskom, drevnom, odražava se i u plošnom, pomalo naivnom, načinu prikaza likova koji podsjećaju na umjetnost drevnog Egipta. Povratak prirodi, naivnom i iskonskom kontradiktorni su plastici i elektronici od koje je rad načinjen. No, ideja rada nije nikakva kritika modernog doba niti noviteta koje ono donosi, već iskonski osjećaj za zajednicu, koja je u ovom slučaju čitav svijet sa svojom florom i faunom. U današnje vrijeme novih medija i digitalizacije gubi se neposredan kontakt čovjeka s prirodom što utječe na njegov duh.

Homo Sapiens- Metamorfoze,

instalacija; pleksiglas, mediapan, LED rasvjeta, umjetna trava, umjetne biljke; promjenjive dimenzije, 2017.

Ciklus radova započela sam malim kolažima koji su kombinacija fotografije i crteža. Iz starih časopisa izrezivala sam životinjske glave na koje sam nadocrtavala tijela i smještala ih u prostore. Isprobavala sam razne veličine formata, od minijatura do velikih kompozicija. Te kolaže stavljala sam u bijele kutije koje daju određenu intimnost prizorima ali su i odraz figurativnih kutija u koje se ljudi svjesno ili nesvjesno zatvaraju. Sada sam te radove uklopila u umjetničku knjigu koja je za mene neka vrsta ilustracije suvremenog društva. Knjiga koja se sastoji od printeva kolaža na pausu i fotografija zamišljena je kao slika grada, mjesta u kojem se čovjek često osjeća malo i izgubljeno u količini informacija, što je postignuto preklapanjima pausa. Cijela instalacija time zaokružuje sliku čovjeka, bića iz prirode koje je stvorilo kaotičan svijet, bez kojega bi suvremeni čovjek teško mogao preživjeti.

Homo Sapiens- Metamorfoze,

instalacija; pleksiglas, mediapan, LED rasvjeta, umjetna trava, umjetne biljke; promjenjive dimenzije, 2017.

Homo Sapiens- Metamorfoze, instalacija, pleksiglas, LED rasvjeta, promjenjive dimenzije, 2017.

Jelen, dio instalacije *Homo Sapiens- Metamorfoze,*pleksiglas, LED rasvjeta, 203 x 52 cm x 2 cm, 2017.

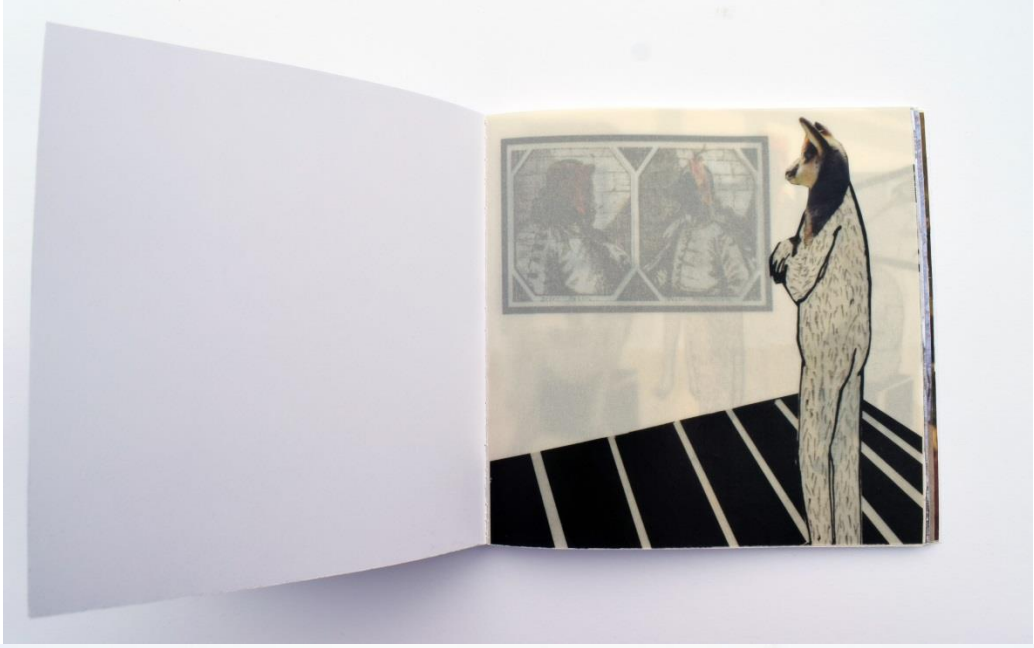
Pas, dio instalacije *Homo Sapiens- Metamorfoze*,pleksiglas, LED rasvjeta, 203 x 52 cm x 2 cm, 2017.

Homo Sapiens- Metamorfoze;

knjiga, 80 stranica, digitalni ispis; 150 g paus papir, 150 g ofset papir,18 x 18 cm, 2017.

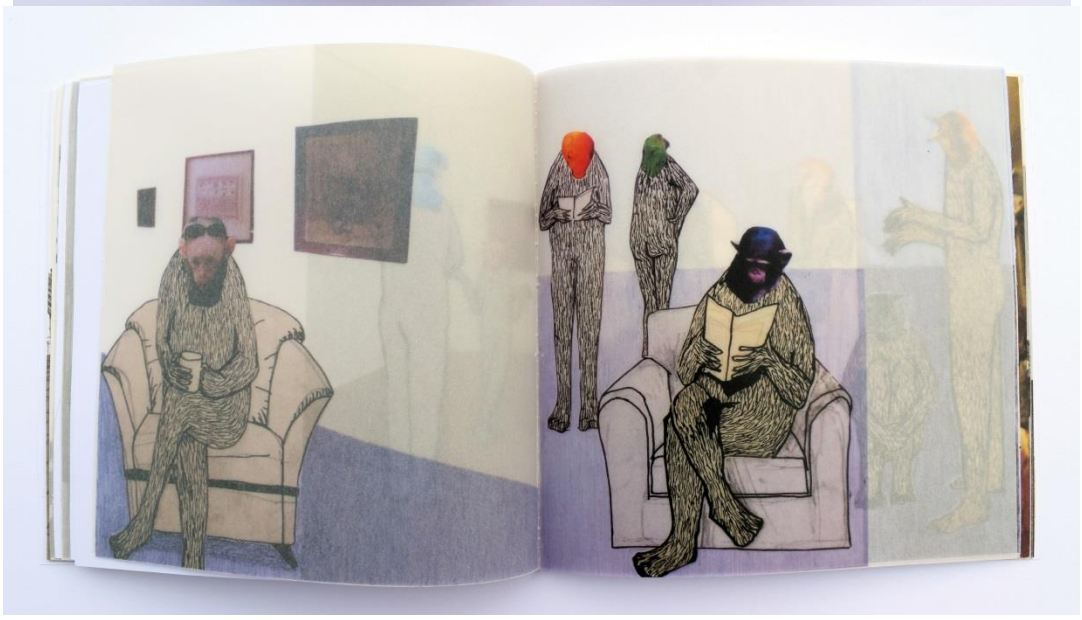

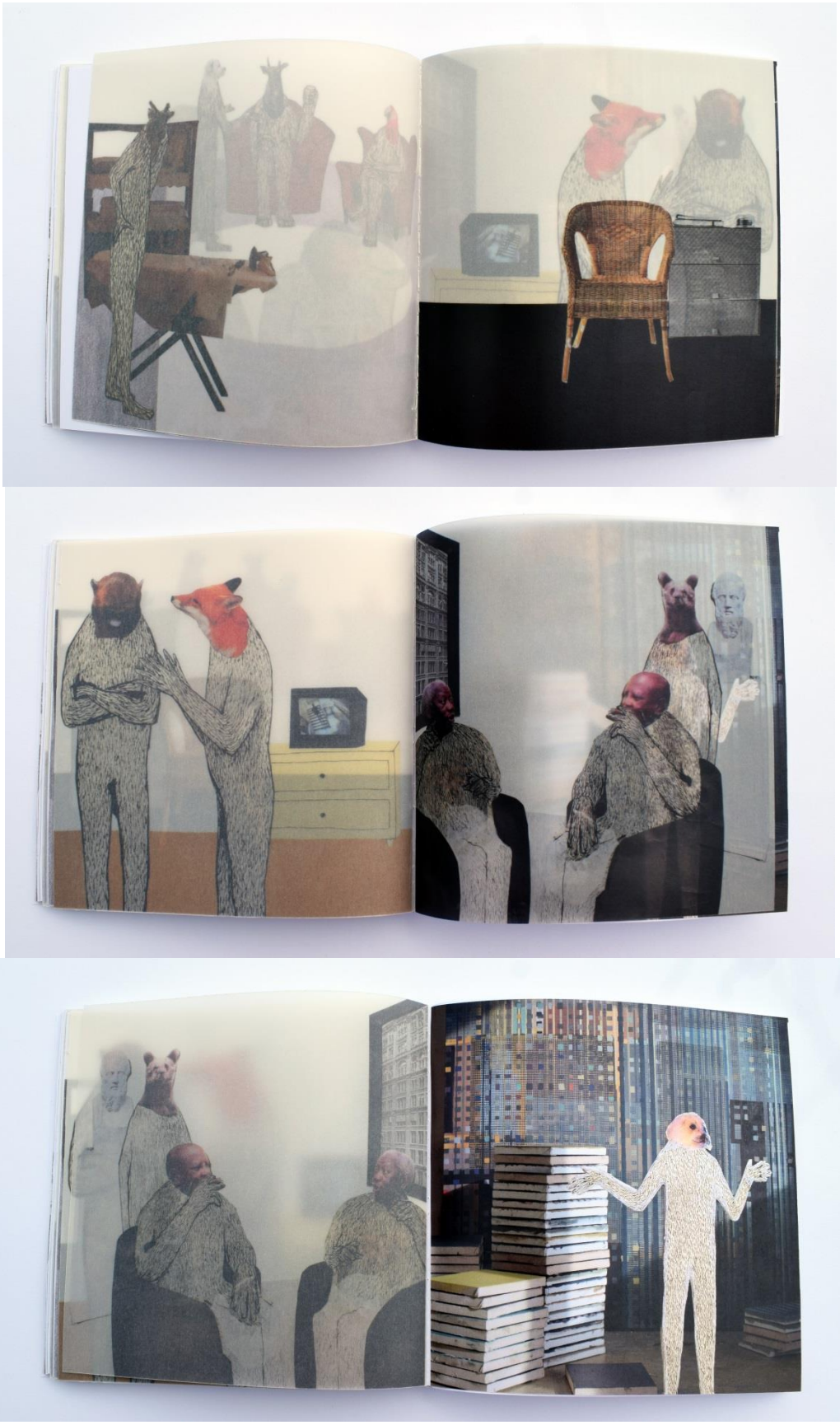

Homo Sapiens- Metamorfoze;

knjiga, 80 stranica, digitalni ispis; 150 g paus papir, 150 g ofset papir,18 x 18 cm, 2017.

3. Evolucija Homo Sapiensa

Životinjski motiv spontano sam počela koristiti u svom radu, a zadržao se zato što mi je bilo zanimljivo zamijeniti čovjeka drugom životinjom, i vizualno i značenjski. Temu, koju sam razrađivala u zadnje tri godine, prikazivala sam u raznim medijima i tehnikama. Osim kolaža, s kojima sam započela, izrađivala sam male dvodimenzionalne skulpture, grafike i slike pokušavajući pronaći formu koja najviše odgovara ideji.

Kutije, poliptih; kolaži, kombinirana tehnika; mediapan, 150 x 130 cm, 2016.

Tunel, kolaž, kombinirana tehnika, 27 x 20 cm, 2016.

Gopnici, kolaž, kombinirana tehnika, 27 x 21 cm, 2016.

Ručak, kolaž, kombinirana tehnika, 28 x 20 cm, 2016.

Proučavanje pojedinca u jednom trenutku postalo je istraživanje društva i njegovih struktura od kojih je neodvojiv. U slikama fokus mi se postepeno prebacio s životinjskih motiva na prostore u kojima se nalaze. Nastala je serija radova pod nazivom *Distopijski prostori*. Mnoštvo struktura koje se isprepliću u heterogenu masu oslikavaju današnji grad i društvo koje ga je stvorilo. Nizanjem pravilnih/nepravilnih oblika, njihovim preklapanjima i podudaranjem stvaraju se kaotični, distopijski prostori. Dok sam nizala strukture u likovnom smislu na umu sam imala primarno strukture društva. Ljudi su stvorili takve strukture koje su postale bića za sebe, poput Hobbesovog Levijatana, apstraktne organizacije u koje ljudi ulijevaju toliko povjerenja da je nemoguće zamisliti život bez njih te iako nekada nisu u službi pojedinca podilazimo im kako bismo ih održali na životu. Možda bi se moglo reći da današnje doba novih tehnologija sa sobom povlači neku društveno-humanističku krizu, a možda je to samo još jedna u nizu promjena koje su se oduvijek događale.

Communication breakdown, poliptih, ulje na platnu, 100 x 78 cm, 2016.

Strukture, ulje na platnu, 130 x 150 cm, 2017.

Diplomskom radu prethodile su male, dvodimenzionalne skulpture hibridnih likova koje sam fotografirala u prostoru, stavljajući ih u uobičajene, svakodnevne situacije. Skulpture od foreksa bile su oblikovane isto kao i životinje na kolažima, životinjske glave izrezane iz časopisa zalijepljene na nacrtana tijela. Razrađujući ta svoja hibridna bića došla sam do skulptura od pleksiglasa obasjanih svjetlom koje su prerasle iz manjih dimenzija u veća svjetlonosna bića.

Žmiž, fotografija, 2017.

Životinjski motiv vjerojatno je, uz autoportret, najčešći u povijesti umjetnosti. Ovakav specifičan prikaz životinje s ljudskim tijelom također je jako čest i postoji puno umjetnika koji su koristili sličan vizualni prikaz i bavili se proučavanjem čovjeka. Još od antike poznata su nam bića koja su hibridi ljudi i životinja, poput Minotaura, strašnog mitskog čudovišta ili satira, bića koja su poluljudi- polukoze. Takvi prikazi i dalje su aktualni, suvremena hrvatska street art umjetnica OKO prikazuje neobične životinjske likove povezujući ih s ljudskim osobinama, a u nadrealističnom filmu Davida Lyncha *Zečevi* protagonisti su hibridna bića koja filmu daju neobičnu atmosferu. Kate Clark, suvremena kiparica iz New Yorka, također spaja čovjeka i životinju tako da stavlja ljudska lica na životinjska tijela, a Charlee Fernandez fotografira se napola obučena u medvjeđu kožu transformirajući sebe hibridno biće.

Ljama, bakropis, akvatinta, suha igla , 21 x 29 cm, 2017.

4. Zaključak

U svom diplomskom radu, *Homo Sapiens- Metamorfoze*, bavim se proučavanjem čovjeka te njegovim raznim aspektima. Počelo je kao proučavanje ljudskog ponašanja, da bi na kraju došlo do istraživanja suvremenog društva, njegovih struktura i pojedinca koji se nalazi u njemu. Životinjski motiv spontano sam počela koristiti u svom radu, a zadržao se zato što mi je bilo zanimljivo zamijeniti čovjeka drugom životinjom, i vizualno i značenjski. U povijesti umjetnosti jako su česti animalistički motivi zbog bliske veze ljudi i ostalih životinja, a čovjekovo bavljenje animalizmom moglo bi se definirati i kao problematiziranje života, kao i bavljenje ljudima, odnosno samima sobom. Ciklus radova započet kolažima koje prikazuju svakodnevne situacije u konačnici je dobilo oblik instalacije koju čine tri svjetlonosne skulpture od pleksiglasa, plastična trava i bilje te knjiga koja ilustrira suvremeno društvo. U radu *Homo Sapiens- Metamorfoze*, koji prikazuje banaliziranu ljudsku svakodnevicu s jedne strane i nadrealna stvorenja u bajkovitom okruženju s druge, prevladava ideja povratka prirodi, onom iskonskom, te proučavanje čovjeka i njegove uloge u svemiru.

5. Popis literature:

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Rječnik simbola, Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Kulturno-informativni centar, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2007.

Carl G. Jung, *Čovjek i njegovi simboli*, ZGP Mladinska knjiga, Ljubljana, 1974.

Yuval Noah Harari, *Sapiens, Kratka povijest čovječanstva*, Fokus, Zagreb, 2015.

Daniel Goldman, *Emocionalna inteligencija*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2015.